

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Петя Начева Осенова, СУ “Св. Кл. Охридски”

на дисертационен труд за присъждане на научна степен 'доктор на науките'

в област на висше образование 2. Хуманитарни науки

професионално направление 2.1. Филология (Съвременен български език)

Автор: доц. д-р Константин Иванов Куцаров, ПУ „Паисий Хилендарски”

Тема: Българските лексемни класове и учението за частите на речта

1. Общо представяне на процедурата и дисертанта

Във връзка с процедурата за присъждане на научната степен „доктор на науките” дисертантът доц. д-р Константин Куцаров е представил пълния комплект материали на хартиен носител. Предоставените документи са в съответствие с Чл. 45 (4) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ.

Дисертантът има достатъчен брой публикации, свързани с темата на дисертационния труд. Това са 10 статии, три от които са в чуждестранни издания.

Доц. д-р К. Куцаров става доктор по филология през 2000 г. Цялата му научна и преподавателска кариера е свързана с филологията. От 2015 г. до 2019 г. той е заместник-декан по учебната дейност и студентските въпроси. Посочените кратки биографични факти представят дисертанта като сериозен учен и отговорен преподавател и администратор.

2. Актуалност на тематиката

Темата за моделирането на частите на речта, или още – класовете думи, в българския език е от изключителна важност както за родната, така и за чуждестранната лингвистика. Класификациите на частите на речта са основата за типологически сравнения с останалите езици. Освен това те отразяват взаимодействието между равнищата на морфологията, синтаксиса и семантиката. Разнообразието от модели, които е представил дисертантът, показва трудностите при тълкуването на лингвистични явления на едно или друго равнище. В този смисъл основната задача на дисертацията „да изгради актуална и иновативна таксономия на думите в съвременния български език.” (стр. 27 от Автореферата) е изключително навременна.

3. Познаване на проблема

Доц. Куцаров познава в детайли основните концепции за частите на речта (класовете думи). Когато се разглеждат въпроси, по които има огромни количества литература, важно е да се покаже умение да се отсеят основните концептуални подходи. Доц. Куцаров се е справил отлично с тази нелека задача. Дисертантът е представил различните гледни точки в

чуждестранната и българската лингвистика чрез задълбочен критически анализ, изтъквайки положителните и слабите моменти във всяка една от тях.

4. Методика на изследването

В работата се използват редица синхронни и диахронни подходи. Това са: описанието, съпоставката в исторически и съвременен план, класификацията, критическият и структурният анализ. Тези методи са напълно подходящи за постигане на целта на дисертацията, а именно – да се представи логически обоснована и научно издържана систематизация на частите на речта (или както се наричат в дисертацията – лексемни класове).

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертационният труд е с обем от 369 стандартни страници. Съдържа увод, четири основни глави, заключение и цитирана литература. Уводът въвежда в проблематиката на темата, задава основните цели и задачи. Първите три глави представят концепциите за частите на речта в различни езиковедски контексти (класически исторически, руски и български), а четвъртата глава представя класификацията на дисертанта заедно с обосновките за конкретните решения. Приносите на дисертацията са указани коректно от самия дисертант. Но аз ще ги формулирам по следния начин: изключително ценен и изключително пълен от концептуална гледна точка преглед на ученията за частите на речта (с уклон към езици, генеалогично близки до българския език, какъвто е руският); прилагане на съвременни методи за таксономия, които взимат предвид взаимодействието между морфологичен, синтактичен и семантичен критерий; много добре обосновано предложение за актуализиране на терминологията, свързана с тези учения; изграден оригинален и нетрадиционен модел на частите на речта в българския език, които включват 12 лексемни класа; новаторски схващания за семантиката и граматическите категории на тези лексемни класове. Според мен е правилен подходът, при който различните критерии за класификация имат различен превес според типа на лексемния клас. На места доминира морфологичният, на места синтактичният и/или семантичният критерий. Моето виждане обаче е, че има повече ‘хибридни’ категории в една класификация на частите на речта. Така например, проблемът с ‘който’ като съюз или прилагателно (според предложената класификация), може да се реши, като се наследят информацията и от двете и се въведе категория ‘прилагателно-съюз’. Тогава думата ‘който’ ще се изменя като прилагателно (морфологичен критерий), но и ще свързва изречения като съюз (синтактичен критерий).

6. Преценка на публикациите и личния принос на дисертанта

Публикациите на доц. Куцаров по дисертацията са 10 на брой. Те обхващат различни проблеми, залегнали в труда: за статута на причастието в групата на частите на речта; за отделянето на детерминативите като отделна част на речта; за частите на речта в античността

и в руското езикознание. Разработките, които са представени в посочените публикации, са оригинални.

7. Автореферат

Авторефератът отговаря на всички нормативни изисквания. Той коректно и пълно отразява съдържанието на дисертационния труд.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Научните резултати в труда на доц. Куцаров са несъмнени. Независимо дали езиковедите ще се съгласят с неговата класификация (напр. с изпадането на местоимението като част на речта; с преместването на числителните редни към прилагателните; с формирането на лексемен клас от само три думи и т.н.), или не, предложеният модел от 12 лексемни класа е теоретично обоснован и следователно – възможен. Основното предизвикателство пред дисертанта остава практическата приложимост на модела поради факта, че статуквото – каквото е традиционната класификация на частите на речта – се руши трудно. Аз виждам обаче по-директна перспектива за използване на научните резултати в типологическите изследвания, както и в обучението по езиково моделиране в магистърските и докторските програми.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа оригинални научни и научно-приложни резултати, които са важен принос във филологическата наука и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“. Представените материали и дисертационни резултати напълно съответстват на специфичните изисквания на Филологическия факултет, приети във връзка с Правилника на ПУ за приложение на ЗРАСРБ. Дисертационният труд показва, че дисертантът притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по професионално направление 2.1. Филология (Съвременен български език), като демонстрира качества и умения за провеждане на изследвания с получаване на оригинални и значими научни приноси.

Поради гореизложеното, убедено давам своята положителна оценка за представения дисертационен труд и предлагам на почитаемото научно жури да присъди научната степен ‘доктор на науките’ на доц. д-р Константин Иванов Куцаров в област на висше образование: 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология (Съвременен български език).

11.10. 2019 г.

Изготвил становището:

Проф. д-р Петя Осенова